

„El era Alfa și Omega atunci în Țara Moldovei”

Frazeologii cu litere ale alfabetului și traducerea acestora

Miorița ULRICH
Universitatea din Bamberg

Rezumat. Exemplele de mai sus arată, fără îndoială, că frazeologiile (și jocurile de cuvinte) pe nedrept ignorate de teoria traducerii care conțin litere și nume de litere, apar surprinzător de des în textele vorbite și scrise dar și în practica traducerii, și reprezintă limite empirice ale traducerii. Acest fapt ar trebui luat în considerare în mod corespunzător în cadrul teoriei traducerii. Articolul încearcă să demonstreze cât de surprinzător de complexă este problematica din jurul acestei „cosa che comincia per *elle*” (=L) - în jurul *Littera* din punctul de vedere al traducerii.

Cuvinte-cheie: frazeologii cu litere, analogie, echivalență, formă materială, statutul literelor, limitele traducerii

Teoria - în ce măsură și de ce fel de teorie are nevoie traducătorul? De ce?

Bernd STEFANINK

Universitatea din Bielefeld/Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. Depășirea barierelor culturale nu se poate realiza decât prin creativitatea traducătorului. Se pledează pentru o creativitate demistificată care trebuie văzută ca un procedeu de soluționare a problemelor („*problem solving activity*“ în sensul atribuit de Guilford, 1950). În urma analizei realizate pe un eșantion de studenți s-a demonstrat faptul că aceștia găsesc adesea soluții creative la care, însă renunță de teamă de a nu „trăda” textul. Conform mărturisirilor, chiar și traducătorii profesioniști dau dovadă de aceeași teamă. Aceasta se datorează lipsei bazelor teoretice necesare pentru a se apăra de reproșurile „trădării”, fie ele chiar și reproșuri personale. Soluțiile lor sunt, de fapt, rezultatul înlănțuirilor asociative care se îndepărtează de regulile gândirii categoriale. Acest articol are menirea de a demonstra faptul că metoda lor intuitivă este justificată prin cea hermeneutică care, la rândul ei, își are bazele științifice în cercetarea cognitivă recentă. Astfel există posibilitatea de a concepe procedeele de soluționare creativă a problemelor astfel încât să devină „intersubiectiv trasabile” (Stefanink, 1997). Cunoașterea acestor baze teoretice și fundamentarea științifică a procedeeului de soluționare a problemelor are menirea de a conferi traducătorului curajul necesar pentru punerea în aplicare a propriei creativități. Cadrul didactic trebuie să îi indice studentului metode de însușire a creativității.

Cuvinte-cheie: teoria traducerii, didactica traducerii, creativitate în traducere, cognitivism și traducere, analiză conversațională

Traducerea și interpretarea de conferință: câteva reflecții pragmatice asupra formării profesionale și a carierei

Mihaela TOADER

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. Formarea și munca în domeniul traducerilor și a interpretării de conferință. Considerații pragmatice.

În contextul recent al internaționalizării tuturor ariilor profesionale, relațiile și interacțiunile dintre persoanele care vorbesc limbi diferite și care aparțin unor culturi diferite au suferit modificări considerabile. Ca urmare a acestor relații și interacțiuni noi și dinamice au apărut programe de formare specifice, precum și calificări sociale și profesionale specifice. Una din noile arii de pregătire academică este medierea lingvistică și culturală prin traducere, interpretare de conferință și comunicare multilingvă. Programa este adaptată cerințelor de pe piață și urmărește îmbunătățirea cunoștințelor studenților despre istoria, civilizația, cultura și societatea țărilor în cauză. În același timp se urmărește familiarizarea studenților cu teoriile și conceptele privind comunicarea și interculturalitatea. La acestea se adaugă îmbunătățirea cunoștințelor lingvistice în limbile străine studiate și inițierea în diverse domenii de aplicare a acestor cunoștințe. Faptul că programa cuprinde discipline legate de lingvistica generală, lingvistica aplicată și diverse domenii de aplicare reprezintă un atu important pentru studenții din cadrul departamentului de Limbi Moderne Aplicate. Mai mult, abordarea multilingvă și multidisciplinară le permite acestora să studieze limbile străine din perspectiva interacțiunilor pe care le au. Un schimb lingvistic și cultural nu este doar o „ciocnire” între anumite elemente lingvistice și culturale, ci reprezintă dovada că diferențele pot fi benefice pentru toți cei implicați în dialogul cultural. În ciuda faptului că traducerile și interpretarea de conferință au în comun atât de multe aspecte, pentru aceste două profesii este nevoie de programe diferite și extrem de specifice de formare. Departamentele de Limbi Moderne Aplicate vin în întâmpinarea cererilor din ce în ce mai numeroase ale pieței. Uniunea Europeană și globalizarea înseamnă mai multe locuri de muncă disponibile, dar și o competiție mai acerbă. În continuare, se discută despre baza teoretică a noilor aspecte pragmatice privind profesiile din domeniul lingvistic și al medierii culturale, despre motivele alegerii acestor profesii și particularitățile lor, despre perspectivele absolvenților, responsabilitățile universităților, importanța experienței și a cunoștințelor dobândite pe parcurs pentru traducători și pentru interpreții de conferință și despre asigurarea calității.

Cuvinte-cheie: traducere, interpretare de conferință, profesii lingvistice, competență lingvistică, competențe culturale și interculturale

Actul traducerii – Actul interpretării: parafrizarea și hermeneutica în procesul de traducere

Adriana-Cecilia NEAGU

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. Studiul analizează actul traducerii și exercițiul parafrazării considerându-l pe cel din urmă un mod de îmbunătățire a capacităților de prelucrare a limbajului. Lucrarea de față își propune să încurajeze utilizarea tehnicii de parafrizare la clasă ca instrument pentru îmbunătățirea înțelegerii textului și a strategiilor de interpretare a acestuia și, prin urmare, pentru îmbunătățirea practicii de traducere, parafraza fiind văzută în această lucrare ca o componentă-cheie a etapei de pretraducere.

Cuvinte-cheie: traducere, interpretare, compoziție, retorică, parafrază, transfer, monolingvism, polilingvism, hermeneutică, poetică

Traducerea caligramelor

Izabella BADIU

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. Din perspectiva mai largă a traductibilității jocurilor de cuvinte, caligrama – am ales binecunoscutul volum al lui Guillaume Apollinaire, *Caligrame* – pune mari probleme traducătorului din cauza faptului că are o natură duală: este atât text cât și imagine. Se poate traduce cu ușurință această îmbinare de coduri – lingvistic și vizual – prin metoda traducerii cuvânt cu cuvânt? Această lucrare își propune să analizeze mai atent mecanismele folosite în caligrame și să propună - ca instrument pentru traducător - identificarea funcțiilor limbajului pe care o astfel de poezie le îndeplinește. Ceea ce, la o primă vedere, pare clar, în cazul caligramelor simple, se dovedește a fi un proces complex care solicită toate cunoștințele unui traducător literar dacă vorbim de poezii hibrid, în cazul cărora fie versurile specifice unei caligrame sunt inserate într-o înșiruire mai lungă de versuri tradiționale, fie jocul de cuvinte se referă la un alt obiect decât cel reprezentat de imagine sau cel desemnat de cuvintele din caligramă.

Cuvinte-cheie: traducere, caligrame, funcțiile limbajului, Guillaume Apollinaire

Despre hermeneutica traducătorului

Tudor IONESCU

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. Fie că realizează acest lucru sau nu, traducătorii sunt de fapt hermeneuți, în sensul că, înainte de a începe procesul de traducere propriu-zis, aceștia interpretează textul sursă într-o manieră care este foarte influențată de propria lor personalitate. Cu cât această etapă *preliminară* și *indispensabilă* este mai minuțioasă, cu atât traducerea va fi de o calitate mai bună, iar cititorii nu vor observa atât de ușor că au de a face, de fapt, cu o *traducere*.

Cuvinte-cheie: traducere, traducător, hermeneutică, fidelitate, creativitate

Particularitățile frazeologismelor rusești și traducerea lor în română

Sanda MISIRIANȚU

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. Această abordare ia în considerare faptul că traducerea frazeologismelor este o etapă intermediară în identificarea structurilor echivalente în limba țintă. În urma observațiilor personale care rezultă din această abordare putem afirma că, insistând pe componenta lexicală și pe organizarea sintactică frazeologismelor rusești, studenților le este mult mai ușor să efectueze sarcinile de lucru ce au ca obiectiv învățarea și utilizarea acestor tipuri de expresii fixe.

Cuvinte-cheie: unități frazeologice, echivalenți, traducere literală, structură lexicală, ordinea elementelor

Artificii lingvistice permise într-o traducere de text literar

Liana MUTHU

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. Pornind de la premisa conform căreia limbajul este inovator, permițând individului să construiască structuri sintactice originale și să atribuie semnificații noi cuvintelor existente deja în vocabularul unei limbi, lucrarea de față – *Artificii lingvistice permise într-o traducere literară* – oferă răspunsuri posibile întrebării: dacă traducerea unui text literar este supusă procesului de rescriere, de recreare a mesajului transmis în textul sursă, se pot reda aceleași intenții și idei ale textului sursă? Luând drept exemplu povestea *An Ample Wish* a scriitorului galez Gwyn Thomas și ținând cont de coordonatele lingvistice și culturale, articolul va analiza modalitățile prin care informațiile transmise în textul în limba engleză pot fi adaptate și transmise în limba română, în așa fel încât efectul dorit și culoarea locală să fie cât mai bine păstrate.

Cuvinte-cheie: traducere literară, artificiu lingvistic, echivalență, intenție, subiectivism

Studiul individual în formarea interpreților. Câteva îndrumări metodologice

Bogdan ALDEA

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. Luând în considerare complexitatea competențelor pe care studenții la interpretare de conferință trebuie să le dobândească, precum și numărul redus de cursuri din programa de formare, organizarea de sesiuni de exercițiu individual a devenit o necesitate. Această lucrare se axează pe pregătirea necesară în cazul unor astfel de sesiuni, de la rolul teoriei predate la curs, până la fixarea unor obiective precise și oferirea unui feedback pertinent.

Cuvinte-cheie: interpretare de conferință, formarea interpreților, studiu individual, exercițiu voluntar, programă de formare pentru interpretarea de conferință

Reflecții asupra traducerii juridice

Olivia PETRESCU

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. Reflecții asupra traducerilor juridice

Lucrarea pornește de la aspectele complexe ale textului juridic și ale tipologiei textuale aferente, definind și structurând conceptul în sine în funcție de aria în care se aplică (judiciar, normativ, contractual, drept penal, administrativ, comercial etc.). Mai mult, lucrarea încearcă să ofere răspunsuri unor întrebări care survin implicit, și care sunt legate de esența traducerii juridice. Ce reprezintă aceasta de fapt? Care sunt formele, parametrii (juridici, lingvistici și extratextuali) și procedurile implicate în procesul de traducere? Ce se înțelege prin traducere corectă? Toate acestea au ca scop stabilirea unor strategii și soluții care să poată fi aplicate în efectuarea traducerilor juridice. În acest sens, se subliniază diferența dintre soluțiile potențiale și normative față de cele corecte și efective, idei ce derivă din compararea sistemelor conceptual, lingvistic și juridic (din Spania și România) și din aplicarea unei evaluări dinamice și funcționale a echivalențelor existente, sugerate în exemplele oferite. Mai mult, se abordează comparativ și holistic aspecte precum *traducerea literală, integrală, autorizată, echivalența funcțională, funcțiile și tipologiile textuale*.

Cuvinte-cheie: traduceri juridice, limbaj juridic, traduceri autorizate, traducere integrală, tipologii textuale

Traducerea basmului Harap Alb - Erudiția și creativitatea puse la încercare în transferul cultural

Alina PELEA

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. Traducerea poveștilor prezintă o serie de aspecte interesante din perspectiva teoriei traducerii, în sensul în care, scopul și chiar publicul textelor traduse diferă uneori de cele ale originalului. La fel de dificilă este și problema pe care o ridică transferul cultural, tratarea elementelor culturale specifice, atât de numeroase în cazul basmelor. Articolul de față tratează diferitele strategii adoptate în acest sens, bazându-se pe două traduceri diferite ale unui bine-cunoscut basm românesc.

Cuvinte-cheie: povești, traducere, transfer cultural, cultureme, cititor

Invitație la...coridă

Renata-Simona GEORGESCU
Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. Interpretarea de conferință este una dintre cele mai provocatoare și exigente profesii în contextul mondial actual. Prin analogie cu elementele la fel de provocatoare ale luptei cu tauri, lucrarea de față caută să scoată în evidență dificultățile și capcanele ce derivă din munca în acest domeniu, încercând, în același timp, să surprindă o parte din fascinația și frumusețea acesteia.

Cuvinte-cheie: interpretare de conferință, interpreți profesioniști, provocările interpretariatului

Un seminar gastronomic pentru traducători

Nora MĂRCEAN

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. Seminarul gastronomic este o activitate didactică ce are ca scop conectarea aspectelor limbii la nivel funcțional și pragmatic, respectând, astfel, normele de formare a viitorilor traducători. Descrierea celor trei pași urmați în cadrul seminarului și a obiectivelor didactice scoate în evidență diferitele abordări curriculare și dezvoltarea competențelor și abilităților în evoluția procesului de formare.

Cuvinte-cheie: cercetare, glosar, aplicare practică, evaluare

Metode inovatoare de predare a traducerii

Adina CORNEA

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. Domeniul traducerii reprezintă o ramură a lingvisticii care a dobândit o importanță majoră în contextul actual al globalizării și extinderii Uniunii Europene. Date fiind oportunitățile existente pe piață și nevoile clientului, scopul catedrei de Limbi Moderne Aplicate este acela de a preda traductologia dintr-o perspectivă multidisciplinară. În cadrul mai larg al teoriei traducerii, prezenta lucrare are ca scop descrierea anumitor metodologii de predare de dată recentă și a obiectivelor didactice ale seminariilor de traducere.

Cuvinte-cheie: traducere, cercetare, glosar, seminar gastronomic, evaluare

Sunet versus text în subtitrare

Cristina VARGA

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. În prezentul articol se subliniază importanța textului în traducerea audiovizuală. Se afirmă că pentru traducător, dimensiunea esențială a unui film este scenariul, o componentă foarte importantă a produsului audiovizual, neluată în considerare în general în procesul de traducere. Se ilustrează importanța textului/scenariului în procesul traducerii audiovizuale cu exemple luate dintr-un corpus de subtitrări realizat de fani. Seriile *Harry Potter* și scenariile reprezintă de asemenea o componentă a corpusului. Scopul acestui articol este de a demonstra că se pot evita multe greșeli în cadrul traducerii audiovizuale dacă scenariul și nu filmul este considerat drept element principal.

Cuvinte-cheie: traducere audiovizuală, subtitrare, scenariu, multimedia, comunicare audiovizuală, film, subtitrare realizată de fani

Consultanță de branding interculturală. Adaptarea identității de firmă pentru culturile țintă

Thomas TOLNAI

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. Era comunicării a schimbat, fără nicio urmă de îndoială, concepția asupra vieții și asupra activităților principale ale omului. Sectorul cel mai „afectat” de noile mijloace de comunicare (Internet, media, telecomunicații mobile etc.) este cel economic. Întreprinderile au asimilat rapid în structurile lor principalele mijloace de comunicare și au început să le folosească pentru a se face cunoscute consumatorilor și, fapt și mai important, pentru a-i convinge de calitatea produselor și a serviciilor lor. Tot comunicarea este cea care a ajutat marile întreprinderi să traverseze frontierele țărilor de origine pentru a deveni multinaționale. În acest context, adaptarea identității mărcilor la culturile-țintă a devenit o necesitate. Pentru aceasta, autorul este de părere că ar fi nevoie să se implementeze o nouă profesie în domeniul comunicării de întreprindere: consultantul de branding intercultural. Competențele de care ar avea nevoie un consultant de branding intercultural sunt multiple și includ traducerea și adaptarea identității vizuale a mărcii. Nefiind vorba de un studiu exhaustiv, acest articol își propune să găsească răspunsuri la câteva întrebări esențiale referitoare la adaptarea identității vizuale a mărcii: traducerea numelui, a sloganului și a textelor publicitare aparținând unei anumite mărci sau adaptarea simbolurilor vizuale ale mărcii.

Cuvinte-cheie: nume de marcă, publicitate, comunicare interculturală, adaptare

Două comedii. Postdictatura tradusă pe peliculă

Oana PRESECAN

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Rezumat. Articolul de față prezintă o analiză comparativă a două comedii. Prima, ¡Átame! (Leagă-mă strâns) o comedie romantică spaniolă, regizată de Pedro Almodóvar. A doua, *Filantropica*, o comedie neagră românească, regizată de Nae Caranfil. Autorul articolului încearcă să identifice principalele similitudini între cele două filme, dar și punctele în care acestea diferă, pornind de la contextul social și politic din cele două țări. Articolul își propune de asemenea să răspundă la întrebările: mai există moralitate în cele două țări? Poate fi aceasta recuperată prin intermediul umorului? Au fost analizate mai multe aspecte, printre care și dificultatea traducerii filmelor, tema compasiunii care domină lumea postmodernă și elementele culturale care definesc cele două societăți la cincisprezece ani după căderea celor două dictaturi.

Cuvinte-cheie: cinema, comedie, compasiune, postdictatură, paria/marginalizați